

KADIN MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ CAM TAVAN ALGILARI: BİBLİYOMETRİK ANALİZ*

GLASS CEILING PERCEPTIONS OF WOMEN ACCOUNTING PROFESSIONALS: BIBLIOMETRIC ANALYSE*

Doç. Dr. Ali KESTANE

Kilis Aralık Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, alikestane@kilis.edu.tr

Doç. Dr. Fatma TEMELLİ

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, ftemelli@agri.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ

Anahtar Kelimeler:

Muhasebe,
Muhasebe Meslek Mensupları,
Cam Tavan Sendromu

Geliş Tarihi:

20.11.2022

Revizyon Tarihi:

20.12.2022

Kabul Tarihi:

27.12.2022

Makale Kategorisi:

Araştırma Makalesi

JEL Kodları: M40, M41, J16

© 2022 İGAR

Tüm hakları saklıdır.

ÖZET

Kadınların iş yaşamında son yıllarda aktif rol alması ile birlikte üst düzey pozisyonlara ulaşılması karşısında engellerin ortaya çıkması; cinsiyet ayrımcılığını beraberinde getirmiştir. Cinsiyet ayrımcılığına yönelik oluşturulan yasal düzenlemeler yoluyla kadınların iş dünyasındaki rolü güçlendirilmekte fakat ilerleme ve gelişimlerini engelleyen görünmez engeller varlığını korumaktadır. Bahsedilen durum cam tavan sendromu olarak ifade edilmekte ve günümüz iş dünyasında kadının yeri önemli bir tartışma gündemi oluşturmaktadır. Kadın istihdamının artan eğilim göstermesi bu konuda oluşan merakı tetiklemiştir; muhasebe alanı da söz konusu durumdan kendisine düşen payı almıştır. Bu çalışmada, kadın muhasebe meslek mensuplarının kariyer basamaklarını tırmanmaları sürecinde karşı karşıya kalmış oldukları cam tavan algılarına yönelik yapılan çalışmaların bibliyometrik analizinin yapılması amaçlanmıştır. Muhasebe literatüründe 2012-2022 yılları arasında kadın muhasebe meslek mensuplarının cam tavan algılarına yönelik yapılan yerli ve seçilmiş yabancı eserler çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Çalışmada nitel analiz yöntemi benimsenmiştir. Araştırma kapsamında ele alınan çalışmalar betimsel içerik analizi uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda ise yerli ve yabancı literatürde gerçekleştirilen çalışmalarda kadınların cam tavanı kırmalarının özellikle mesleki düzenlemeler yoluyla gerçekleşebileceği tespit edilmiştir. Ulaşılan sonuçlardan hareketle muhasebe literatürüne davranışsal, zihinsel ve duygusal özelliklerin entegre edilmesi konusunda önerilerde bulunulmuştur.

ARTICLE INFO

Keywords:

Accounting,
Professional Accountants,
Glass Ceiling Syndrome

Received:

20.11.2022

Revised:

20.12.2022

Accepted:

27.12.2022

Article Classification:

Research Article

JEL Codes: M40, M41, J16

© 2022 JBER

All rights reserved.

ABSTRACT

With the active role of women in business life in recent years, the emergence of obstacles to reaching senior positions; brought about gender discrimination. The role of women in the business world is strengthened through legal regulations against gender discrimination, but invisible barriers that prevent their progress and development remain. The mentioned situation is expressed as the glass ceiling syndrome and the place of women in today's business world constitutes an important discussion agenda. The increasing trend of women's employment triggered the curiosity about this issue; the field of accounting has also taken its share from this situation. In this study, it is aimed to make a bibliometric analysis of the studies on the glass ceiling perceptions that female professional accountants have faced during the process of climbing the career ladder. In the accounting literature, domestic and selected foreign works on the glass ceiling perceptions of female accountants between the years 2012-2022 constitute the scope of the study. Qualitative analysis method was adopted in the study. Descriptive content analysis was applied to the studies covered in the research. As a result of the study, it has been determined in the studies carried out in the domestic and foreign literature that women can break the glass ceiling, especially through professional regulations. Based on the results, suggestions were made about integrating behavioral, mental and sensory features into the accounting literature.

Atıf/ to Cite (APA): Kestane, A. ve Telli F. (2022). Kadın muhasebe meslek mensuplarının cam tavan algıları: Bibliyometrik analiz. *İşletme ve Girişimcilik Araştırmaları Dergisi*, 2022(1), 20-35

* Bu çalışma, 29.09.2022-01.10.2022 tarihlerinde düzenlenen, 9. Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Kongresi'nde sunulan; "Kadın Muhasebe Meslek Mensuplarının Cam Tavan Algılarına Yönelik Yapılan Araştırmaların Bibliyometrik Profili" başlıklı bildirden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Günümüzde küreselleşme hareketi iş dünyasından ülkelerin sosyal toplumsal düzenine dek hemen her alanda varlığını hissettirmektedir. İlgili kavramın insanın bulunduğu bütün alanları ele geçirmesi ile birlikte ekonomik, sosyal, hukuki ve politik çevreler başta olmak üzere toplumsal kültürel değerler kendisine düşen payı almıştır. Ülkeler arasında ekonomik sınırların ortadan kalkması paralelinde farklı coğrafyalarda yaşayan insanlar arasında ki iletişim ve etkileşim artış eğilimi göstermiştir. Sonucunda ise toplumların sahip olduğu değerler de değişime ve dönüşüme uğramıştır. İnsanlar arasında farklılıkların artmasına bağlı olarak ayrımcılık kavramı öne çıkmaya başlamıştır. Bahsedilen kavram yukarıda bahsedilen pek çok alanda merak uyandırmış olup iş dünyasında kritik öneme sahip olmuştur.

Bir grubun ya da söz konusu grubun üyelerine karşı önyargılardan beslenen olumsuz davranış ya da tutumların tamamını ilgilendiren süreç; ayrımcılık olarak ifade edilebilmektedir (Göregenli, 2012: 21). İnsanın tabiatı gereği farklılıkları bağlamında birçok ayrıştırıcı etken meydana gelmiştir. Etnik kökeninden, uyruğuna, hukuki oluşumlardan, fiziksel özelliklerine dek pek çok ayrımcılık türü bulunmaktadır (Mathis ve Jackson, 2000). Ancak bu çalışmanın teması kapsamında, eşit şartlara sahip iki bireyin cinsiyet durumlarına bağlı olarak farklı muameleye maruz kalması olarak ifade edilen, cinsiyet ayrımcılığı (Reed, 1994: 172) kavramı üzerinde durulmaktadır. Cinsiyet ayrımcılığı; iki ayrı cins olan kadın ve erkeğe farklı davranılması (Türker, 1997: 75) ya da belirtilen cinslerden birinin diğerine karşı üstün olduğuna inanılarak hareket edilmesini ifade etmektedir (Altan, 2004: 229). İletişimin çok daha hızlı olduğu günümüzde insanlar arasındaki farklılıkların kendini göstermesi ile bahsedilen kavram birçok alanda araştırma konusu haline gelmiştir. Özellikle de kadınların iş dünyasında daha yoğun bir biçimde yer almaları neticesinde kadın çalışanlar etrafında yapılan çalışmalar günümüzde ilgi odağı konumuna gelmiştir.

Ahmed vd. (2021), iş alımında cinsiyet ayrımcılığına ilişkin yapmış oldukları çalışmada, seçilmiş 15 meslek üzerinde işveren yanıtlarında kadın ve erkek egemen olan meslek gruplarında herhangi bir farklılık olmadığını tespit etmişlerdir. Nepier vd. (2020) cinsiyet ayrımcılığının reddine ilişkin gerçekleştirmiş oldukları çalışmalarında; cinsiyet ayrımcılığının reddedilmesinin ilgili ülkede ki sisteminin adil olduğunu görüşünün teşvik edilmesine bağlı olduğunu belirtmişlerdir. McCrackin ve Itier (2019), cinsiyet ayrımcılığını duygusal, dikkat ve cinsiyet tabanında araştırmış oldukları çalışmada, cinsiyet ayrımcılığı görevine doğrudan bakıştan ziyade önlenmiş bakışlar için daha fazla pozitif bulgular tespit etmişlerdir. Kucharska (2018) kadınlarda cinsiyet ayrımcılığı ve akıl sağlığı üzerinde benlik saygısı ve duygu düzenlemenin aracı rolünü araştırmış olduğu çalışmada; benlik saygısının cinsiyet ayrımcılığı ve semptomlar arasında kısmi bir arabulucu olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca duygu bastırmanın kümülatif travma ve belirtiler arasında kısmi bir aracı olduğu da belirtmiştir. Verniers ve Vala (2018), işyerinde cinsiyet ayrımcılığının gerekçelendirilmesinde annelik mitlerinin arabuluculuk rolü araştırmış oldukları çalışmada; annelik mitlerinin cinsiyet eşitliğini destekleyen ülkelerdeki cinsiyet yapısına ışık tuttuğu tespit etmişlerdir. Kılavuz (2019), ilkökulda cinsiyet ayrımcılığının yeniden üretimine ilişkin gerçekleştirmiş olduğu çalışmada; ilkökullarda yerleşmiş olan süreçlerin öğrenci zihninde kalıplaşmış cinsiyetçi davranışlar oluşturduğu ve cinsiyet ayrımcılığının ilkökul seviyesinden başladığını vurgulamıştır. Kılınç (2019), kamu kurumlarında cinsiyet ayrımcılığına bağlamında mobbing araştırması yapmış olduğu çalışmada; cinsiyet ve medeni durum gibi unsurların mobbing algısını önemli düzeyde farklılaştırdığını tespit etmiştir. Kartal ve Çoban (2018) emek piyasası üzerinde kadın çalışanlara yönelik cinsiyet ayrımcılığını araştırmış oldukları çalışmada; emek piyasasında cinsiyet ayrımcılığı tutumlarının azaldığını tespit etmişlerdir. Demir (2018) dalış turizminde cinsiyet ayrımcılığı ve önyargısının belirlenmesine yönelik gerçekleştirmiş olduğu çalışmada, işverenlerin işe

alım süreçlerinde ayrımcılığa daha yatkın davrandıklarını fakat faaliyetlerin gerçekleştirilmesi esnasında kadınların önyargıların önüne geçebildiklerini tespit etmiştir.

Donanımlı bireylerin ve özellikle de kadın çalışanların bir kurum içerisinde ilerlemesinin önünde karşılaşmış oldukları yapay engelleri temsil eden cam tavan kavramı (Insch, McIntyre ve Napier, 2008: 20); çıplak gözle görülemeyen engellerin ve aşılmasının çok zor olmasına vurgu yapmaktadır. Azınlık grupların ve kadınların, kabiliyetlerinin ve başarılarının dikkate alınmadan üst kariyer basamaklarına tırmanmalarından alıkoyan kırılmaz engel olarak ifade edilebilmektedir (Hoobler, Wayne ve Lemmon, 2009: 939). Literatürde daha çok cinsiyet odaklı ele alınan kavramın, iş dünyasında kadınların karşılaşmış oldukları engeller ve zorluklar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Cinsiyet odağının ötesinde cam tavan, dil, din, renk ve ırk bakımından azınlık olarak adlandırılan kadınlar ile birlikte diğer insanların karşılaşılabileceği engellere dikkat çeken daha geniş bir kapsama sahiptir. Ayrıca kadınların karşılaşmış oldukları engeller yalnızca hiyerarşik düzlemde yükselmenin ötesinde eğitimde fırsat eşitsizliği, cinsiyet kaynaklı ücretlendirme ve erkek yoğun iletişim ağlarında yer alamama gibi farklı uygulamalardan ileri gelmektedir. Cam tavan sendromunun yaşanmasına neden olan faktörler toplumsal yaşam düzeninden ve yargılarından ortaya çıktığı gibi çalışılan kurum kültüründen de beslenebilmektedir (Sökmen ve Akar Şahingöz, 2017: 129).

Meslek içerisinde çalışanlara olan tutum ve davranışların, cinsiyete göre farklılık göstermesi; dikey olarak, mesleğin cinsiyete göre farklılaşması ise yatay olarak mesleki ayırım kavramına açıklık getirmektedir. İlgili kavram cam tavan engellerinin başında gelmektedir. Tarihsel süreçte muhasebe mesleğinin gelişimine bakıldığında uzun yıllar boyunca dünya genelinde erkek egemen olarak görülmesi, kadınların meslek mensubu olmaları konusunda toplumsal bir engelin var olduğunu açığa çıkarmaktadır (Strongman ve Wright, 2008; Komari, 2008). Kadınların muhasebe mesleği ile buluşmaları ABD’de 1970 yıllarda başlamış, 1990’lı yıllara gelindiğinde ise kadın erkek oranı dengelenmiştir. Kadınların eğitim alması ile başlayan süreç, (Broadbent ve Kirkman, 2008), yeterli ve uygun teknik yeteneklere sahip olmaları (Hanlon 1998) ve meslek sınavlarında başarılarının artması (Grey, 1998) ile birlikte muhasebe mesleği içerisinde kendilerine daha geniş bir alanda hareket etme olanağı getirmiştir. Yakın geçmişte Catalyst (2018) tarafından yapılan çalışmaya göre dünya genelinde muhasebe meslek mensuplarının %48’inin kadınlardan oluştuğu ifade edilmektedir. Bu oran yaklaşık olarak İngiltere ve Kanada’da %54, Avrupa Birliği’nde %64 ve ABD’de ise %63 dolaylarındadır. Türkiye’de muhasebe meslek mensuplarının cinsiyet durumuna bakıldığında ise kadınlar 2006 yılında yaklaşık %19’luk bir alana sahip iken 2022 yılı itibari yaklaşık %60 artış eğilimi ile bu oran %31’e ulaşmıştır (TÜRMOB, 2022).

Ulaşılan veriler incelendiğinde meslek mensupları içerisinde kadınların daha fazla yere sahip olması cam tavanı ortadan kaldırmış mıdır? sorusu akla gelmektedir. Muhasebe mesleği içerisinde kadın sayısında meydana gelen artışın kadınların mesleki pozisyon durumlarında karşılık bulmadığı kanısı da bulunmaktadır (Abidin vd., 2008: 159-160). Diğer taraftan ACCA “Association of Chartered Certified Accountants” Başkanı tarafından “8 Mart Dünya Kadınlar Günü” bağlamında yapılan röportajda, kadınların karşılaşmış oldukları cam tavanın çatladığı fakat tam anlamı ile kırılmadığı ifade edilmiştir (ACCA, 2018). Burada düşülen ifade cam tavan sorununun ortadan kalkmadığını göstermektedir. Muhasebe mesleğinde kadınların artış eğilimi göstermesi mesleğin erkek egemen görüntüden çıkarmış olmasına karşılık mesleki çerçevede çalışanlara olan tutum ve davranışların üzerine yapılan çalışmaların yoğunlaştığı açıktır (Ciğer ve Vardar 2019: 240). Bu durum ise dikey mesleki ayırımı ortaya koymaktadır.

Cam tavan konusunda Türkiye’de yapılan çalışmaların kadınlar bağlamında doğası incelendiğinde; Kızıyalçın (2021), Selimoğlu vd. (2020), Ak ve Okur Çakıcı (2018), Katkat Özçelik (2017)’in toplumsal cinsiyet, Şener vd. (2018), ve Korkmaz (2014)’in yönetici pozisyonunda olan kadınların cam tavan

algıları, Bingöl vd. (2011)'ün kamuda çalışan kadınların karşı karşıya kaldığı engeller, Yıldırım vd. (2018), Sökmen ve Akar Şahingöz (2017) ve Ciğer ve Uyar (2016)'ın özel sektörde çalışan kadınların cam tavan algıları, Çetin (2019)'in cinsiyet ayrımcılığı temelinde kadın muhasebecilerin cam tavan sorunları, Ciğer ve Vardar (2019)'in muhasebe meslek mensubu olarak çalışan kadınların cam tavan algılarının belirlenmesi temelinde çalışmalar yaptıkları görülmektedir.

Bu çalışmada, kadın muhasebe meslek mensuplarının kariyer basamaklarını tırmanmaları sürecinde karşı karşıya kalmış oldukları cam tavan algılarına yönelik yapılan çalışmaların bibliyometrik profilinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Bu bağlamda yapılan çalışmalar araştırmanın kapsamını oluşturmada ancak doğru, tutarlı, güvenilir ve karşılaştırılabilir yorumlamaların yapılabilmesi bakımından 2012 ve 2022 yılları itibarı ile literatürde yapılan çalışmalar araştırmanın sınırını oluşturmaktadır. Türk muhasebe literatüründe sığ olarak ele alınan cam tavan konusunun bu çalışmada ele alınması, kadın meslek mensuplarının cam tavan algılarının ve yönünün belirlenmesi, bu çalışmayı diğer çalışmalardan ayırmakta ve literatürde yer alan bilgi boşluğunu doldurması beklenmektedir. Ayrıca muhasebe alanında kadın işgücünün, mesleğin imajının ve itibarının artırılması bakımından rolünün belirlenmesi bu çalışmaya ayrı bir önem kazandırmaktadır.

2. YÖNTEM VE UYGULAMA

Araştırmanın bu bölümünde; i) araştırmanın amacına ve önemine yer verilmekte, ii) araştırmanın kapsamı ve kısıtı açıklanmakta, iii) elde edilen verilerin analiz edilmesi neticesinde ulaşılan bulgular değerlendirilerek aşağıda ayrıntılı şekilde açıklanmaktadır.

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmada; kadın muhasebe meslek mensuplarının kariyer ilerlemelerinde karşı karşıya kaldıkları cam tavan algılarına yönelik yapılan çalışmaların bibliyometrik analizinin yapılması amaçlanmıştır.

İlgili yıllarda (2012-2022) ortaya koyulan çalışmalar yoluyla muhasebe alanında faaliyet gösteren, kadınların; i) cam tavan algılarının keşfedilmesi, ii) yerli ve yabancı literatürde kadınların sahip oldukları cam tavan sendromlarının, benzer ve farklı yönlerinin tespit edilmesi ve iii) gelecekte muhasebe alanında katma değeri yüksek faaliyetlerin yerine getirilmesi konusunda kadınların cam tavan sendromlarını yönetme konusunda ki niteliklerinin ortaya koyulması açısından bu çalışma büyük önem taşımaktadır.

2.2. Araştırmanın Kapsamı ve Kısıtı

Araştırmanın amacı doğrultusunda muhasebe literatüründe 2012-2022 yılları arasında kadın muhasebe meslek mensuplarının cam tavan algılarına yönelik hazırlanan yerli ve seçilmiş yabancı çalışmalar araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır. Cam tavan kavramı ile kadın muhasebe meslek mensuplarının bütünlük olarak ele alındığı çalışmaların dünyanın farklı bölgelerinden olması, araştırmanın kritik sınırını oluşturmaktadır. Dünya genelinde kadın muhasebe meslek mensuplarının cam tavan algılarına bütünlük bir bakış açısı oluşturulması bakımından belirlenen sınır araştırmanın özgün değerini de ortaya koymaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analiz Edilmesi

Araştırmada; 2012-2022 yılları arasında kadın muhasebe meslek mensuplarının karşı karşıya kaldıkları cam tavan algılarına yönelik yapılan çalışmalar; *yerli ve yabancı üniversitelerin web tabanlı, ulusal ve uluslararası bilimsel dergiler, profesyonel meslek örgütleri, vs.* gibi geçerli platformlardan elde edilmiştir. Araştırma bağlamında yayınlanmış çalışmalar olmak üzere ikincil verilerden yararlanılmıştır.

Bu araştırmada betimsel içerik analizi yöntemi benimsenmiştir. İncelenen araştırma konusunun niteliğinin anlaşılması ve çalışmaların temalarının yorumlanması bakımından nitel içerik analizi yöntemi önemli kolaylıklar sağlamaktadır. Bahsedilen teknik, nitel verilerin derin anlamını korumaya yardımcı olmaktadır. Ayrıca, çalışmalardan çıkarılabilecek bütünsel bir görünümün elde edilmesine ve yorumlanmasına imkân sağlamaktadır.

İçerik analizi, birçok kelimeli cümleyi, belirgin kodlama kurallarına dayanan daha az içerik kategorisine indirgemek üzere sistematik ve tekrarlanabilir bir yöntem olarak ifade edilebilmektedir (Weber, 1990; Krippendorff, 2004). Yaygın olarak kullanılan nitel bir teknik olarak kabul edilmektedir (Hsieh ve Shannon, 2005). İçerik analizi, metin verisinin içeriğinden gelen anlamı yorumlamak için kullanılmaktadır. Niteliksel içerik analizi “bir miktar niteliksel materyal kullanılarak herhangi bir nitel veri azaltma ve mantıklı olma çabası” biçiminde de açıklanabilmektedir (Patton, 2002: 453). Gizli ya da açık olan temaların incelenmesi bakımından objektif olarak içeriği metin verilerinden çıkaran nitel içerik analizi yöntemi, araştırmacıların kabul edilen gerçekleri öznel fakat bilimsel bir şekilde anlamasına olanak tanımaktadır (Zhang ve Wildemuth, 2009). İncelenecek olan araştırmaların daha az veriye indirgenerek doğru, güvenilir ve tutarlı yorumlamaların yapılabilmesi bakımından bu çalışmada nitelik içerik analizi yöntemi aracılığı ile yerli ve yabancı literatürde 2012-2022 yılları itibariyle hazırlanan çalışmaların;

- i) Teoriye,
- ii) Literatüre ve
- iii) Uygulamaya katkısı çok yönlü incelemeye tabi tutulmuştur.

2.5. Bulgular ve Değerlendirme

Kadın muhasebe meslek mensuplarının karşı karşıya kaldıkları cam tavan algılarına yönelik 2012-2022 yılları arasında yapılan çalışmalar; literatüre, teoriye ve uygulamaya katkı yönünden analiz edilmekte ve analiz sonuçları açıklanmaktadır. Ulaşılan analiz bulguları araştırmanın teması kapsamında aşağıda Tablo 1 ve Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 1: Yabancı Literatürde Yapılan Çalışmalar

Araştırmacılar	Yıl	Ülke	Çalışmanın Başlığı	Yöntem	Bulgular
Ramdhony ve arkadaşları	2012	Mauritius	“ <i>Career Progression of Women in Accounting The Case of Mauritius</i> ”	Nitel Analiz, Anket	“Kadınları mesleğe çekmede en önemli olarak algılanan faktörlerin statü, yüksek ücret, güçlü sosyal beceriler ve iş tatmini olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca kadın muhasebeci sayısında önemli bir artış olmasına rağmen bu artışın bugüne kadar üst düzey yöneticilik pozisyonlarına yansımadağı gözlemlenmiştir. Sonuçlar aynı zamanda yaş ve pozisyon arasında bir ilişki olmadığını ve kadınların kariyer basamaklarında ilerlemelerinin önündeki engellerin esas olarak cam tavan ve mesleki ve kişisel yaşamlarının talepleri arasındaki çatışmalar olduğunu göstermektedir.”

Almer ve arkadaşları	2012	ABD	<i>“Successful Promotion Or Segregation From Partnership? An Examination Of The “Post-Senior Manager” Position In Public Accounting And Implications For Women’s Careers”</i>	Nitel Analiz, Anket	“Muhasebe şirketlerinde çalışan kadınların, kıdemli olduktan sonra yönetici pozisyonuna gelme fırsatından veya bu pozisyonun sağladığı kariyer esnekliğinden faydalanamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcı kadınlar bu pozisyonu, son ve kadınları tutmak için geçici bir pozisyon olarak tanımlamaktadırlar.”
Cullen ve Christopher	2012	Avustralya	<i>“Career Progression of Female Accountants in the State Public Sector”</i>	Nitel Analiz, Anket	“Çalışmada kariyer gelişimi, ücret ve kişisel başarı algısı ile ölçülmüştür. Bireylerin kişisel değer yargıları, motivasyonları ve kabiliyetlerinin, kariyer gelişimi üzerinde etkisi olduğu ve iş ile ilgili engellerin kariyer gelişimi üzerinde negatif etkisi olduğu tespit edilmiştir.”
Gammie ve Rosalind	2013	İskoçya	<i>“Women Accountants : Is Grass Greener Outside The Profession?”</i>	Nitel ve Nitel Analiz, Röportaj	“Muhasebeci kadınların işten ayrılmalarının en önemli nedeninin, daha ilgi çekici bir iş yapma isteği olduğu tespit edilmiştir. İkinci sırada, ofis politikaları, seyahat gibi nedenler gelmektedir. Kadınlar, daha iyi bir çalışma ortamı istemektedirler. Daha esnek çalışma saatleri ise işten ayrılmada en az etkisi olan neden olarak tespit edilmiştir. Potansiyel annelik önemli bir etken olarak saptanmamıştır.”
Qasem ve Abdullatif	2014	Ürdün	<i>“The Status of Women in the Accounting Profession in Jordan: An Exploratory Study”</i>	Nitel Analiz, İçerik Analizi, Mülakat yöntemi	“Ürdün'deki muhasebe ile ilgili işlerde, bireyin doğası ve Ürdün kültürü ve işyeri koşullarına uyum nedeniyle erkekler ve kadınlar arasında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.”
Dorcas ve arkadaşları	2014	Nijerya	<i>“Career Advancement of Female Accountants in Accounting Professional Practice in Nigeria”</i>	Nitel Analiz, Anket	“Kadın muhasebe meslek mensuplarının kariyer gelişimde, aile ilgili sorumlulukların ve mentorluk ve ağ kurma gibi fırsatların bir engel oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak mesleğe devam etme, erkeklerde daha fazladır. Bu, kadınların meslekte beklentilerinin farklı bir amaçla bağlantılı olabileceğini göstermektedir. Erkekler gibi meslekte yükselme niyetleri çok fazla olmayabilir ve bu durum stres, yetersiz tatmin ve stereotipler (kalıp yargılar) gibi faktörlere bağlanabilir.”

Flynn ve arkadaşları	2015	İrlanda	<i>"Gender Equality in the Accounting Profession: One Size Fits All"</i>	Nitel ve Analiz, Röportaj	"Kadın muhasebecilerin yaşanmış deneyimlerinin algısı ile gerçekliği arasında, cinsiyet ayrımı boyunca bir ayrışma olduğuna dair kanıt bulunmuştur. Katılımcılar kariyer gelişimlerinde cinsiyete bağlı engeller yaşamadıklarına inanırken, her iki cinsiyetin de kadınların eril mesleki değer ve normlara uyum sağlayarak bu meslekte başarılı olduklarına inandıkları kanaatine ulaşmıştır."
Obeid	2016	Sudan	<i>"Women in Accounting Profession The Barriers and Challenges"</i>	Nitel Analiz, Anket	"Üst yönetimde kadın muhasebe meslek mensuplarının az temsil edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Kadın yöneticilerin, üst yönetim için tüm özelliklere sahip oldukları, ancak özellikle uzun süreli çalışma saatleri, işe alımlarda ve terfi konusunda ayrımcılık, cam tavan, bazı organizasyonların stresli doğası nedeniyle yer değişikliği gibi faktörler nedeniyle engellendikleri tespit edilmiştir."
Szewieczek ve arkadaşları	2017	Polonya	<i>"Preliminary Research on the Glass Ceiling Phenomenon in Accounting and Financial Audit Practice in Poland"</i>	Nitel Analiz	"Polonya'daki muhasebe uygulamasındaki cam tavan olgusunu analiz etmektedir. Bu olgunun özü ve özellikleri, muhasebe mesleği ve yasal denetçiler ile ilgili olarak sunulmaktadır. Yasal denetçilik mesleğine özel bir atıfta bulunarak, çeşitli ülkelerde yürütülen "cam tavan" araştırmaları gözden geçirildi. Kadınların muhasebe alanındaki mesleki yaşamlarındaki cam tavan olgusunun geniş ölçeği, yasal denetçilik mesleğindeki kadınların yüksek yüzdesiyle yansıtılırken, bunun tersine, üst düzey yönetici pozisyonlarına çok düşük katılım sağlandığı tespit edilmiştir."
Tudor ve Faragalla	2018	ABD	<i>"Women Career Paths in Accounting Organizations: Big4 Scenario"</i>	Nitel Analiz, Betimsel İçerik Analizi	"Annelik, ayrımcılık, cam tavan, çifte standart ve görünürlük eksikliği gibi bazı faktörlerin kadın muhasebe meslek mensuplarının kariyer gelişimini etkilediği tespit edilmiştir."
Baldo ve arkadaşları	2019	İtalya ve Romanya	<i>"Women's Role in the Accounting Profession: A Comparative Study between Italy and Romania"</i>	Nitel Analiz, Betimsel İçerik Analizi	"Kadınların ulusal yeminli dernekler içindeki varlığını, temsil derecesini ve rolünü ve bunların İtalya ve Romanya'da temsil durumlarının ise yetersiz düzeyde devam ettiği tespit edilmiştir."
Atena ve Tiron-Tudor	2020	Seçilmiş Uluslararası Dergiler (Accounting, Organizations and Society; Accounting,	<i>"Gender as a Dimension of Inequality in Accounting Organizations and Developmen</i>	Nitel Analiz, Betimsel, İçerik Analizi	"Cinsiyetçi etkileri olan organizasyon uygulamalarının ve işe alma, seçme ve terfi konusunda çağdaş insan kaynakları uygulamalarının olduğu tespit edilmiştir."

		Auditing, Accountability Journal; Critical Perspectives on Accounting / 1994-2017)	<i>tal HR Strategies”</i>		
Cohen ve arkadaşları	2020	ABD	<i>“An Analysis of Glass Ceiling Perceptions in the Accounting Profession”</i>	Nitel Analiz, SPSS, Anket Yöntemi, Lojistik Regresyon Analizi	“Muhasebe meslek mensupları arasında önyargıdan kaynaklı etkiler, yapısal etkiler ve kültürel etkiler konusundaki inançların farklı olduğu tespit edilmiştir.”
Ghaffar ve Shoukat	2021	Pakistan	<i>“The Glass Ceiling Effect-A Perspective from Pakistan”</i>	Nitel Analiz, SPSS, Anket Yöntemi, Faktör Analizi, T Testi	“Cam tavan etkisi ile kariyer gelişimi arasında bir ilişki kurmak için kavramsal bir model kullanılmıştır. Cam tavanın, (GC {(Bireysel faktörler (IF), aile faktörleri (FF), organizasyonel faktörler (OF) ve kültürel faktörler (CF)} yönünden kadınların kariyer gelişimi (WCD))) önemi test edilmiştir. Çalışmanın sonucu Cam Tavan ile Kariyer Gelişimi arasında orta düzeyde negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir.”
Taparia ve Lenka	2022	Seçilmiş veri tabanları (Scopus, EbscoHost ve Proquest) kullanılarak cam tavan literatürünün sistematik incelemesi (1984-2013)	<i>“An Integrated Conceptual Framework of the Glass Ceiling Effect”</i>	Nitel Analiz, Betimsel, İçerik Analizi	“Sosyal normlar ayrıca “yöneticiyi düşün erkek düşün” klişesi ve ayrımcı kurumsal politikalar şeklinde örgütsel engeller yaratır. Bu örgütsel engeller, kadınların özgüvenini daha da azaltmakta ve iş-aile çatışmasını abartmaktadır. Katı yasa ve politikaların olmaması şeklindeki politika engelleri de kadın çalışanlar için bir cam tavan oluşturmaktadır. Cam tavan, örgütsel ve bireysel düzeyde sonuçlar olarak sınıflandırılan çeşitli sonuçlara yol açar. Çalışma aynı zamanda eğitim düzeyi, yaş, sosyal sınıf, medeni durum ve annelik durumu gibi bağlamsal değişkenlerin cam tavan yaratmada farklı faktörlerin rolüne yönelik algıları etkilediğini vurgulamaktadır.”

Kadınların iş dünyasındaki yerine ve muhasebe mesleği içerisindeki rolüne cam tavan penceresinden açıklık getirilen Tablo 1 incelendiğinde, dünyanın farklı bölgelerinde; Afrika’dan Amerika’ya, Ürdün’den İskoçya’ya, Avustralya’dan Avrupa’ya hatta dünyanın en güneyinde yer alan ada ülkelerinden birisi olan Mauritius’a dek kadınların muhasebe mesleğini icra ettikleri görülmektedir.

Ele alınan çalışmalar *teori* bakımından bütünlük olarak incelendiğinde ortaya çıkan ortak bulgular;

- Cam tavan kavramının muhasebe bilim dünyasında yer edinmesi ile yeni bir alan oluşturulması,
- Muhasebe mesleğinde rol alan kadınların cam tavan ile birlikte farklı özelliklerinin araştırılması konusunda muhasebe literatürüne farklı bir alan dahil edilmesi,
- Farklı alanlarda oluşan olgular ile muhasebe ilişkisinin, yapısının ve yönünün tayin edilmesi,
- Muhasebe alanındaki bilgi boşluğunun kapatılması bakımından farklı bakış açılarının oluşturulması,

- v. Muhasebe literatürünün genişlemesi ve zenginleştirilmesi ile yeni araştırma alanlarının oluşabileceği, biçiminde sıralanabilmektedir.

Ele alınan çalışmalar *kullanılan yöntem* bakımından bütünlük olarak incelendiğinde ortaya çıkan ortak bulgular;

- i. Muhasebe alanında gerçekleştirilen araştırmaların niteliğine bağlı olarak genellikle nicel araştırma yöntemlerinin benimsenmesine karşılık nitel araştırma yöntemlerinin cam tavan çalışmalarında önemli yer edindiği,
- ii. Nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılması bağlamında daha tutarlı ve isabetli sonuçların elde edilebileceği,
- iii. Nicel araştırma yöntemleri ile elde edilen istatistiki değerlendirmelerin nitel araştırma yöntemlerinin kullanımı ile pekiştirilmesi ve yenilikçi araştırma yöntemlerinin ortaya çıkabileceğine işaret edilmesi,
- iv. Nicel, nitel ve gözlem çalışmalarının bir araya getirilerek çok yönlü araştırma yöntemlerinin muhasebe alanında kullanılabilirliği ve geliştirilebileceği,
- v. Kullanılan yöntemlerden elde edilen tutarlı sonuçlardan hareketle yöntemler üzerinde çalışılması suretiyle farklı disiplinlerde proaktif araştırma yöntemlerinin geliştirilebileceği, biçiminde sıralanabilmektedir.

Ele alınan çalışmalar *içerik ve uygulama* bakımından bütünlük olarak incelendiğinde ortaya çıkan ortak bulgular;

- i. Kadınların muhasebe mesleği içerisinde cinsiyet özelliklerinden dolayı cam tavana karşı koymak adına dünyanın hemen her yerinde mücadele içerisinde bulunduğu,
- ii. Ailevi değerlerin kadınların iş yaşamları ve kariyerleri üzerinde önemli etkilere sahip olduğu,
- iii. Cinsiyetçi iş politikalarının kadınları pozisyon ve kariyer olarak geride bıraktığı,
- iv. İnanç ve kültürel değerlerin organizasyonel politikalar bağlamında kadınların işe alınma, seçilme ya da terfileri üzerinde bölgelere göre farklı etkilerinin olabileceği,
- v. Muhasebe mesleğinin eril özelliklere sahip bir meslek olarak benimsenip kadınlar tarafından kabul görebildiği,
- vi. Cam tavanın aşılması konusunda kadınların annelik durumlarının kritik role sahip olduğu,
- vii. Cam tavanın oluşmasında kadınların meslekte yükselme beklentilerinin de zayıf olmasının bir etken olarak öne çıktığı,
- viii. Yüksek ücret, statü, güçlü sosyal beceriler ve iş tatmini unsurlarının, kadınlar tarafından muhasebe mesleğine ilgi duyması konusunda önemli yere sahip oldukları, biçiminde sıralanabilmektedir.

Yukarıda belirtilen tespitlerden hareketle uluslararası alanda kadın muhasebe meslek mensupları ve cam tavan üzerine yapılan çalışmaların derin bir geçmişe sahip olduğu ve gelecekte meslek içerisinde ki konumlarının ve rollerinin geliştirilmesi bağlamında önemli araştırmalar yapıldığını ifade etmekte yarar görülmektedir. Gerçekleştirilen çalışmalarda farklı açılardan çeşitli yöntemlerin kullanılması ise muhasebe mesleğinde kadınlara verilen önemi ayrıca göstermektedir. Ele alınan çalışmalar bir yönü ile de kadınların muhasebe dünyası içerisinde varlıklarının güçlü bir zemine kavuşturulması çabasını da göstermektedir. Ayrıca erkek araştırmacıların konuya yoğun bir biçimde eğilim göstermesi ise bu araştırmanın ilginç bulguları arasındadır.

Tablo 2: Yerli Literatürde Yapılan Çalışmalar

Araştırmacılar	Yıl	Ülke	Çalışmanın Başlığı	Yöntem	Bulgular
Ciğer ve Uyar	2016	Türkiye	<i>“Konaklama İşletmelerinde Kadın Muhasebecilerin Cam Tavan Algısına Yönelik Bir Araştırma: Antalya İli Örneği”</i>	SPSS, T-Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi	Kadın muhasebe çalışanlarının kariyer süreçleri konusunda ekonomik engeller ile bireysel engellerin öne çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.
Ciğer ve Vardar	2019	Türkiye	<i>“Kadın Muhasebe Meslek Mensuplarına İlişkin Cam Tavan Algısı: Antalya İli Örneği”</i>	Nicel Analiz, SPSS, Anket yöntemi, Korelasyon, Tek Yönlü Varyans Analizi	Cinsiyete göre bireysel ve toplumsal faktörler, iş yeri değiştirme sayısına göre örgütsel ve toplumsal faktörler, medeni durum ve çocuk sahibi olma durumuna göre ise bireysel ve toplumsal faktörler açısından farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.
Çetin	2019	Türkiye	<i>“Muhasebe Mesleğinde Kadın”</i>	Nitel Analiz, Betimsel, İçerik Analizi	Çalışma, kadın muhasebecilerin kariyer gelişiminde etkili olan cinsiyet ayrımcılığını incelemek ve karşılaştıkları problemleri ve mesleki konularını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre kadın muhasebeci sayısı erkek muhasebecilere oranla daha az sayıda olup, kadın muhasebeciler cinsiyete dayalı ayrımcılığa maruz kalmakta ve aile-iş dengesini kurmakta güçlük yaşamaktadırlar.
Yıldız ve Bedük	2020	Türkiye	<i>“Kadın Mali Müşavirler ve Muhasebe Çalışanlarında Cam Tavan Sendromunun İş Tatminine Etkisi”</i>	Nicel Analiz, SPSS, T Testi, Tek Yönlü Varyans, Pearson Korelasyon ve Basit Doğrusal Regresyon Analizi	Cam tavan sendromu algısının kadın mali müşavirlerde ve muhasebe çalışanlarında iş tatminini etkilediği, demografik değişkenlere göre bu durumun pek fazla farklılık göstermediği tespit edilmiştir.
Selimoğlu ve arkadaşları	2020	Türkiye	<i>“Sayıların Görül(e)meyen Kahramanları Kadın Muhasebeciler: Eskişehir’de Keşifsel Bir Araştırma”</i>	Nitel Analiz, Röportaj	Muhasebeci kadınların karşılaştıkları zorluklarla nasıl baş ettiklerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada; kadın muhasebecilerin annelik rolleri ve ev sorumlulukları nedeniyle erkeklere göre kendine zaman ayırma konusunda dezavantajlı oldukları, muhasebe mesleğine üst kuruluşlarda kadınların sayılarının erkeklerden az olmasının nedeninin annelik rolleri ve ev sorumlulukları olduğu belirtilmiştir. Çalışmaya katılan kadın meslek mensuplarının büyük bölümü mesleğe atılma ve mesleki ilerleme konusunda eş ve aile desteğinin önemli bir yeri olduğunu ifade etmişlerdir.

Kızıyalçın	2021	Türkiye	“Muhasebe Mesleğinde Kadınlar ve Muhasebeci Kadın Akademisyenler”	Nitel Analiz, Betimsel, İçerik Analizi	Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler, Yeminli Mali Müşavirler odaları yönetim kademeleri içinde kadınların oranı; yönetim kurullarının yüzde 10,06’sı, denetleme kurullarının yüzde 20,38’i ve disiplin kurullarının ise yüzde 17,37’si kadın üyelerden oluşmaktadır. Yapılan çalışmaların da ortaya koyduğu gibi bunun önemli sebeplerinden biri kadınların ev işleri ile meslekleri arasında bir denge kurmaları konusunda yaşadıkları zorluklar şeklindedir.
------------	------	---------	---	--	---

Türkiye’de muhasebe mesleğinin profesyonel biçimde icra edilmesi 1989 yılında kabul edilen 3568 sayılı yasa ile resmîyet ve işlerlik kazanmıştır. İlgili tarihten günümüze kadar olan süreçte kadınların hali hazırdaki meslek mensupları içerisinde %31’lik bir alana sahip oldukları çalışmanın önceki aşamalarında ifade edilmişti. Cam tavan konusunda Türkiye’de ve muhasebe biliminin farklı alanlarında çalışmalar yer almış olsa da kadın muhasebe meslek mensupları üzerine yapılan çalışmaların sığ olduğu Tablo 2’den anlaşılmaktadır. Bu çalışmanın teması kapsamında Tablo 2’de ele alınan çalışmalar incelendiğinde kadın muhasebe meslek mensupları ile cam tavan kavramının bütünleşik olarak yakın geçmişte ele alındığı görülmektedir.

Ele alınan çalışmalar *teori* bakımından bütünleşik olarak incelendiğinde ortaya çıkan ortak bulgular;

- i. Cam tavan kavramının Türk muhasebe yaşamında yer edinmesi ile yeni bir alan oluşturulması,
- ii. Muhasebe mesleğinde rol alan kadınların cam tavan algıları nezdinde aile yaşamlarının ötesinde takım çalışması, çok yönlü beceriler, analitik hareket edebilme gibi karakteristik özelliklerinin araştırılması gerekliliği,
- iii. Uluslararası literatürden hareketle Türk muhasebe literatüründe ilgili konuda önemli bilgi boşluğunun mevcut olduğu,
- iv. Cam tavanın aşılması bağlamında kadın muhasebe meslek mensupları üzerinde yapılan çalışmaların zenginleştirilmesi gerekliliği, biçiminde sıralanabilmektedir.
- v. Ele alınan çalışmalar *kullanılan yöntem* bakımından bütünleşik olarak incelendiğinde ortaya çıkan ortak bulgular;
- vi. Kadın meslek mensuplarının cam tavan algılarının tespit edilmesi, nedenlerinin ortaya koyulması ve önlem alınması bakımından nicel ve nitel yöntemlerin kullanıldığı,
- vii. İlgili konunun araştırılması ve isabetli kararlar alınabilmesi bakımından nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılması gerekliliği,
- viii. Türkiye’de muhasebe ile alanlar arasında bağ kurulması noktasında nicel ve nitel analiz yöntemlerinin kullanılması neticesinde elde edilebilecek katma değere ilişkin farkındalık oluşturulması,
- ix. Muhasebe uygulamalarında Türk yönetim kültürü dikkate alınarak özellikle gözlem yönteminin kullanılan araştırma yöntemlerinin güvenilirliğini artırabileceği, biçiminde sıralanabilmektedir.

Ele alınan çalışmalar *içerik ve uygulama* bakımından bütünleşik olarak incelendiğinde ortaya çıkan ortak bulgular;

- i. Kadınların muhasebe mesleği içerisinde cinsiyete dayalı ayrımcılığa maruz kaldıkları,
- ii. Aile yaşantısının, kadınların kariyerleri ve iş hayatları üzerinde önemli etkilere sahip olduğu,

- iii. Cinsiyetçi iş politikalarının kadınların cam tavan algılarını artırdığı,
- iv. Cam tavanın kadın muhasebe meslek mensuplarının iş tatminini etkilediği,
- v. Medeni durum, organizasyonel ve toplumsal unsurların kadınların cam tavan algıları üzerinde farklı etkiler yaratabileceği,
- vi. Kadınların kariyer ilerlemelerinde ekonomik engellerin cam tavan algılarını tetiklediği,
- vii. Türkiye’de muhasebe mesleğinin eril özelliklere sahip bir meslek olarak öne çıktığı,
- viii. Cam tavanın aşılması konusunda hali hazırda yapılan çalışmalar ışığında kadınların annelik durumlarının kilit role sahip olduğu, biçiminde sıralanabilmektedir.

Türkiye’de gerçekleştirilen muhasebe çalışmaları içerisinde kadın meslek mensuplarının varlığının güçlendirilmesi konusunda uluslararası literatür önemli bir göstere olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, Türkiye’de muhasebe yaşamının profesyonele dönüşmesi noktasında dünyanın birçok ülkesine göre yakın bir tarihte mesleki yaşamın farkındalığına varılmış olmasıdır. Dolayısıyla elde edilen bulguların öncelikle kendi içerisinde bütünlük bağlamda karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi bu çalışmanın diğer çalışmalardan farkını ortaya koymaktadır.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

İş dünyasının hemen her alanında muhasebe bir iletişim dili olarak karşılanmaktadır. İletişimin sağlıklı bir biçimde kurulmasında muhasebe meslek mensuplarının önemi açıktır. Dünyanın birçok bölgesinde ise hali hazırda mesleğin icra edilmesi konusunda erkek egemenliği hâkimiyetini korumaktadır. Kadınların mesleki faaliyetleri yerine getirmeleri ve kariyer ilerlemelerinin sekteye uğramasında ise annelik durumları önemli bir yere sahiptir. Ayrıca sosyo-kültürel değerler, yaşam tarzları, hukuki ve politik düzenlemelerin de kadınların iş dünyasında farklı alanlarda geride kalmalarına neden olabilmektedir.

Muhasebe mesleğinin çağın ihtiyaçlarına uygun bir biçimde yeniden yapılandırılmasının merkezinde insan olmasından dolayı sürekli bir değişim ve gelişim söz konusu olmaktadır. Meslek mensuplarının; donanımları, yetenekleri ve becerileri bu noktada kilit role sahiptir. Değişimin gelişime dönüşmesi noktasında ise cinsiyet özellikleri dikkat çekmekte olup erkek ve kadın arasındaki ayrımcılık öne çıkmaktadır. Söz konusu ayrımcılık, kariyer ilerlemesinin önüne geçen yapay engeller olarak ifade edilen cam tam tavan kavramının oluşmasına neden olmuştur. İlgili durum ise iş dünyasında özellikle de muhasebe mesleğinin icra edilmesinde kadınların rolünü sorgulanmasına ve cam tavan sendromlarının tartışılmasına yol açmıştır.

Bu çalışmada, kadın muhasebe meslek mensuplarının karşı karşıya kaldıkları cam tavan algılarına yönelik yapılan çalışmaların bibliyometrik analizinin yapılması amaçlanmıştır. Muhasebe literatüründe 2012-2022 yılları arasında kadın muhasebe meslek mensuplarının cam tavan algılarına yönelik hazırlanan yerli ve seçilmiş yabancı çalışmalar araştırma kapsamında ele alınmıştır. Gerçekleştirilen çalışmaların incelenmesinde nitel analiz yöntemi benimsenmiştir. Yapılan analizler neticesinde ulaşılan sonuçlar incelendiğinde Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmaların uluslararası alanda gerçekleştirilen çalışmalara kıyasla daha sığ olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle Türk yaşam kültüründe kadının toplumdaki ve iş dünyasındaki yeri düşünüldüğünde kadınların eril toplum yaşantısını kanıksadığı açıktır. Diğer taraftan ABD, İrlanda, Nijerya, Polonya, Ürdün, Sudan, Mauritius, İtalya ve Romanya’da gerçekleştirilen çalışmalardan elde edilen bulgular incelendiğinde Türkiye’de yapılan çalışmaların bulguları ile örtüştüğü görülmektedir. Bahsi geçen ülkelerin yaşam koşullarının, toplumsal düzenlerinin, sosyo-kültürel değerlerinin, yasal ve politik düzenlemelerinin Türkiye’den farklılaşmasına rağmen kadınların meslek hayatı içerisinde karşılaştıkları sorunların ortak olduğu anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu çalışmadan elde edilen ortak sonuçların:

Teoriye: Muhasebe alanına farklı alanların dahil edilmesi ile kapsamının genişletilmesi, muhasebecilerin stres yönetimi konusunda cam tavan sendromlarının ortaya çıkması, kadın muhasebecilerin kariyer ilerlemesinde karşılaştıkları engellerin minimum düzeye indirilmesi bakımından fırsat çalışma alanlarının yaratılmasına katkı sağlayabileceği,

Literatüre: Türk muhasebe literatüründe cam tavan algısına yönelik yapılan çalışmaların bibliyometrik profilinin ortaya çıkarılması, muhasebe literatürüne davranışsal, zihinsel ve duygusal özelliklerin entegre edilmesi, İnterdisipliner çalışmaların muhasebe biliminin farklı yönlerden ilerlemesine katkı sağlayabileceği,

Uygulamaya: Sahada çalışan kadın muhasebecilerin, muhasebe eğitimcilerinin ve uygulayıcılarının kişisel özelliklerinin farklı yönlerden tespit edilerek istihdam edilmesine, uygulamada kariyer gelişiminin sürekliliğinin sağlanmasına, ulusal boyutta kadın muhasebecilerin cam tavan sendromlarının minimize edilmesi açısından; meslek örgütlerinde, özel ya da kamu kurum ve kuruluşlarında kadın muhasebecilerin yönetime dâhil edilmesi ve çalışma koşullarının esnek hale getirilmesi bağlamında değer oluşturabileceği düşünülmektedir.

Türkiye muhasebe uygulamalarında, kadınların kariyer ilerlemelerinde başta üniversiteler olmak üzere profesyonel meslek örgütlerinin, düzenleyici ve denetleyici otoritenin bu çalışmanın sonuçlarından hareketle mesleki eğitim ve seminerler düzenleyerek kadınların önündeki engellere önlem almalarına yönelik farkındalık oluşturabileceklerdir. Gelecekte farklı araştırmacılar tarafından konunun farklı açılardan ele alınması ve kullanılan yöntemlerin zenginleştirilmesi neticesinde daha isabetli ve tutarlı sonuçlar alınabilecektir.

KAYNAKÇA

Abidin, Z. Z., Penafort, F. Jusoff, K. ve Marzuki, M. (2008). Impediments to Women Accountants' Career Progression in Malaysia, *Asian Social Science*, 4 (10), 159-174.

ACCA (2018), Glass Ceiling Cracked, But Not Smashed,

<https://www.accaglobal.com/africa/en/news/2018/march/IWD-2018.html>, (Erişim Tarihi: 13.11.2022).

Ahmed, A., Granberg, M. ve Khanna, S. (2021). Gender Discrimination in Hiring: An Experimental Reexamination of the Swedish Case. *Plos One*, January, 29, 1-15.

Ak, M., Okur Çakıcı, F. (2018). Çalışan Kadınların Toplumsal Cinsiyet Algısı: Gümüşhane'de Çalışan Kadınlar Üzerine Bir Araştırma, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 9 (22), 253-275.

Almer, E. D., Lightbody, M. G. ve Single, L. E. (2012). Successful Promotion or Segregation from Partnership? An Examination of the "Post-Senior Manager Position in Public Accounting and Implications for Women's Careers. *Accounting Forum*, 36, 122-133.

Altan, Ö. Z. (2004). *Sosyal Politika Dersleri*, 1. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Yayınları.

Bingöl, D., Aydoğan, E., Şenel, G. ve Erden, P. (2011). Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Hiyerarşik Yükselmelerindeki Engeller: TC. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Ankara Merkez Teşkilatı Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 12(1), 115-132.

Broadbent, J. Kirkham, L. (2008). Glass Ceiling, Glass Cliffs or New Worlds?: Revisiting The Gender and Accounting. *Accounting, Auditing&Accountability Journal*, 21 (4), 465-473.

- Catalyst. (2018). Women in Accounting, <https://www.catalyst.org/knowledge/women-accounting>, (Erişim Tarihi: 14.12.2022).
- Ciğer, A. ve Vardar, G. Ç. (2019). Kadın muhasebe meslek mensuplarına ilişkin cam tavan algısı: Antalya İli örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14(1), 239-258.
- Ciğer, A. ve Uyar, G. F. (2016). Konaklama İşletmelerinde Kadın Muhasebecilerin Cam Tavan Algısına Yönelik Bir Araştırma: Antalya İli Örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 43-58.
- Cullen, L. ve Christopher, T. (2012). Career Progression of Female Accountants in the State Public Sector. *Australian Accounting Review*, 22 (1), 68-85.
- Çetin, A. A. (2019). *Muhasebe Mesleğinde Kadın*, Editör; Kumkale, İ., Kadının İş Yaşamı ve Etik, Nobel Yayınevi.
- Demir, M. (2018). *Dalış Turizmi Sektöründe Cinsiyet Ayrımcılığı ve Cinsiyet Önyargısının Betimlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Dorcas, A., Obiamaka, N. ve Folashade, O. (2014). Career Advancement of Female Accountants in Accounting Professional Practice in Nigeria. *IOSR Journal of Business and Management (IOSR-JBM)*, 2, 14-18.
- Flynn, A., Earlie, A. K. ve Cross, C. (2015). Gender Equality In The Accounting Profession: One Size Fits All. *Gender in Management: An International Journal*, 30(6), 479-499.
- Gammie, E. ve Rosalind, W. (2013). Women Accountants: Is Grass Greener Outside the Profession?. *The British Accounting Review*, 45, 83-98.
- Ghaffar, S. A. ve Shoukat, A. (2021). The Glass Ceiling Effect-A Perspective from Pakistan. *Journal Of Social And Organizational Research*, 1(1), 31-43.
- Göregenli, M. (2012). Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık, (Çayır, K. ve Ceyhan, M. A., *Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar*, ss. 17-29), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Grey, C. (1998). On Being Professional in a Big Six Firm. *Accounting, Organization and Society*, 23 (5/3), 569-587.
- Hanlon, G. (1998). Professionalism as Enterprise: Service Class Politics and Redefinition of Professionalism. *Sociology*, 32 (1), 43-63.
- Hoobler, J. M., Wayne, S. J. ve Lemmon, G. (2009). Bosses' Perceptions of Family Work Conflict and Women's Promotability: Glass Ceiling Effects. *Academy of Management Journal*, 52(5), 939-957.
- Hsieh, H. F. ve Shannon, S. E. (2005). Three Approaches To Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15 (9), 1277-1288.
- Insch, G. S., McIntyre, N. ve Napier, N. K. (2008). The Expatriate Glass Ceiling: The Second Layer of Glass. *Journal of Business Ethics*, 83,19–28.
- Kartal, M. ve Çoban, O. (2018). Emek Piyasasında Kadın Çalışanlara Yönelik Cinsiyet Ayrımcılığı: Kahramanmaraş Tekstil Sektörü Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (39), 67-81
- Katkat Özçelik, M. (2017). Çalışma Hayatında Kadının Yeri ve Kariyer Gelişim Engelleri. *ASOS Journal*, 5 (52), 49-70.

- Kılavuz, T. (2019). *İlkokulda Cinsiyet Ayrımcılığının Yeniden Üretimi*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Kılınç, N. (2019). *Kamu Kurumlarında Cinsiyet Ayrımcılığına Bağlı Mobbing Araştırması: Gümüşhane İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.
- Kızıyalçın, D. A. (2021). Muhasebe Mesleğinde Kadınlar ve Muhasebeci Kadın Akademisyenler. *Muhasebe ve Denetime BAKIŞ*, (64), 205-226.
- Komori, N. (2008). Towards the Feminization of Accounting Practice: Lessons from the Experiences of Japanese Women in the Accounting Profession. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 21 (4), 507-538.
- Korkmaz, H. (2014). Yönetim Kademelerinde Kadına Yönelik Cinsiyet Ayrımcılığı ve Cam Tavan Sendromu. *Asos Journal Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (5), 1-14.
- Krippendorff, K. H. (2004). *Content Analysis: An Introduction To Its Methodology' (2. Edt.)* California: Sage Publications.
- Kucharska, J. (2018). Cumulative Trauma, Gender Discrimination And Mental Health In Women: Mediating Role Of Self-Esteem. *J Ment Health*, 27(5): 416–423.
- Mathis, L.R. ve Jackson, H.J. (2000), *Human Resources Management*, 9. Baskı, USA: South Western College Publishing.
- McCrackin, S.D. ve Itier, R. J. (2019). Perceived Gaze Direction Differentially Affects Discrimination of Facial Emotion, Attention, and Gender – An ERP Study. *Frontiers in Neuroscience*, 13(517), 1-14.
- Napier, J. L., Suppes, A. ve Bettinsoli, M. L. (2020). Denial Of Gender Discrimination Is Associated With Better Subjective Well-Being Among Women: A System Justification Account. *EASP Wiley*, 1-16.
- Obeid, A. (2016). Women in Accounting Profession: The Barriers and Challenges. *International Journal of Economics, Commerce and Management*, 4 (5), 503-511.
- Patton, M.Q. (2002). *Qualitative Research And Evaluation Methods*. California: Sage Publications.
- Ramdhony, D., Oogarah-Hanuman, V. ve Somir, N. (2012). Career Progression of Women in Accounting-The Case of Mauritius. *International Journal of Humanities and Applied Sciences (IJHAS)*, 2(1), 22-28.
- Reed, E. (1994). *Kadının Evrimi: Anaerkil Klandan Ataerkil Aileye*, Çev: Semsâ Yegin. 2. Baskı, İstanbul: Payel Yayınları.
- Selimoğlu, S. Cengiz, A. A., Özdemir A., Yalı B. ve Yiğit M. (2020). Sayıların Görül(E)Meyen Kahramanları Kadın Muhasebeciler: Eskişehir’de Keşifsel Bir Çalışma. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (60), 1-18.
- Sökmen, A., Akar Şahingöz, S. (2017). Kadın Çalışanlarda Cam Tavan Yansıtıcılarından Kurum İkliminin, İş Tatmini ve İşten Ayrılma Niyetine Etkisi: Otel İşletmelerinde Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 9 (1), 113-133.
- Strongman, K. ve Wright, S. (2008). The Emotional Labour of Accountancy. *Pacific Accounting Review*, 20 (2), 102-106.

- Szewieczek, A., Strojek-Filus, M. ve Sulik-Górecka, A. (2017). Preliminary Research On The Glass Ceiling Phenomenon In Accounting And Financial Audit Practice In Poland. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” Księgowych tom, 94 (150), 159-172.*
- Şener, İ., Erdilek Karabay, M., ve Arıkan Tezergil, S. (2018). Kadın Yöneticilerin Cam Tavan Algıları ve Kadın Yöneticilere Karşı Tutum: Finansal Hizmetler Sektöründe Bir Uygulama. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20 (1),78-98.*
- Taparia, M. ve Lenka, U. (2022). An İntegrated Conceptual Framework Of The Glass Ceiling Effect. *Journal of Organizational Effectiveness: People and Performance, 9(3), 372-400.*
- TÜRMOB (2022). Meslek Mensuplarının Cinsiyet Dağılımları. [https://www.turmob.org.tr/istatistikler/c8172e63-2bef-4919-a863-86e403bdfd0a/meslek-mensubu-dagilim-tablosu-\(sm-smmm\)](https://www.turmob.org.tr/istatistikler/c8172e63-2bef-4919-a863-86e403bdfd0a/meslek-mensubu-dagilim-tablosu-(sm-smmm)) (Erişim Tarihi: 20.12.2022)
- Türker, N. (1997). Konaklama İşletmelerinde Cinsel Taciz ve Cinsiyet Ayrımı. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 8 (2), 74-76.*
- Verniers, C. and Vala, J. (2018). Justifying Gender Discrimination In The Workplace: The Mediating Role Of Motherhood Myths. *PLoS One, 13(1), 1-23.*
- Weber, R.P. (1990). *Basic Content Analysis (2. Edt.)*. Californina: Sage Publications.
- Zhang, Y. ve Wildemuth, B. (2009). *Qualitative Analysis of Content*. California: Englewood.
- Yıldırım, İ.E., Ergüt, Ö. ve Camkıran, C. (2018). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Konusundaki Farkındalığın Belirlenmesine Yönelik Akademisyenler Üzerine Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplum Cinsiyet Araştırmaları Dergisi, 2, 37-46.*